

น้ำพระราชหฤทัยสู่พรรณไม้งาม⁽¹⁾

From Her Majesty the Queen
to beautiful Plants

เสริมเกียรติ วิจิตเวท⁽²⁾

Sermkiat Vititavate

“ในระหว่างที่ข้าพเจ้าเดินทางไปเยือนต่างประเทศครั้งล่าสุด ข้าพเจ้าได้พบกับผู้ทรงคุณวุฒิในด้านสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ธรรมชาติหลายท่าน ท่านเหล่านั้นได้แสดงความวิตกกังวลถึงภาวะการตัดไม้ทำลายป่าและสัตว์ต่างๆ ของประเทศไทยมาก ข้าพเจ้าจึงได้ตระหนักว่า เราได้มองข้ามความสำคัญของทรัพยากรอันล้ำค่าเหล่านี้เป็นเวลานาน ในขณะที่ผู้อื่นในต่างประเทศพยายามติดตามศึกษาหาความเคลื่อนไหวในด้านนี้ตลอดมา” (สำนักพระราชวัง 2534)

พระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่เชิญมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงน้ำพระราชหฤทัยที่ทรงห่วงใยป่าไม้และสัตว์ป่าของชาติ ซึ่งต้องถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก เพราะขาดการเอาใจใส่เท่าที่ควร โดยเฉพาะป่าไม้รวมตลอดถึงพรรณไม้อื่น ๆ นั้นจัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และเป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกับมนุษย์ ซึ่งจะต้องเอาใจใส่ดูแลรักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่คู่กันมากับมนุษย์และสัตว์ ต้นไม้มีความสำคัญเท่าเทียมกับสิ่งมีชีวิตอื่น หากไม่มีต้นไม้ มนุษย์และสัตว์จะดำรงชีวิตอยู่ไม่ได้ เพราะการมีชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยสารอาหารคาร์โบไฮเดรต มนุษย์และสัตว์ได้รับสารอาหารนี้จากต้นไม้ที่เป็นธาตุพืช เพราะต้นไม้สามารถสังเคราะห์สารคาร์โบไฮเดรตขึ้นมาได้จากคาร์บอนไดออกไซด์ในอากาศ น้ำ และแร่ธาตุในดิน โดยกระบวนการสังเคราะห์แสง มีแสงแดดเป็นพลังงาน ซึ่งมนุษย์และสัตว์ไม่สามารถสังเคราะห์มาใช้เองได้

ต้นไม้ยังมีความสำคัญในการให้ปัจจัย 4 มนุษย์ใช้พืชเป็นอาหาร เมื่อเจ็บป่วยก็ได้พืชเป็นยารักษาโรค พรรณไม้

หลายพันธุ์ชนิดที่มนุษย์ใช้เป็นยารักษาโรคมาแต่โบราณ แม้ยาแผนปัจจุบันมากมายก็สังเคราะห์มาจากพืช เครื่องแต่งกายชุดแรกของมนุษย์ก็ใช้ใบไม้ มีดอกไม้เป็นเครื่องประดับ ต่อมาจึงรู้จักนำใบพืชมาปั่นทอตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนี้มนุษย์ยังใช้ไม้มาก่อสร้างเป็นที่อยู่อาศัยอีกด้วย จะเห็นได้ว่าต้นไม้กับมนุษย์เกี่ยวข้องใกล้ชิดกันอย่างสำคัญในสังคมธรรมชาติ

ต้นไม้นอกจากให้ปัจจัยสำคัญต่อชีวิตดังกล่าวแล้ว ต้นไม้ยังให้คุณค่าทางใจ มนุษย์ต้องการความสุขสำราญเป็นอาหารใจ ต้นไม้ที่เป็นไม้ดอกไม้ประดับจัดเป็นมรดกทางธรรมชาติที่ช่วยกล่อมเกลาสใจได้อย่างวิเศษ มนุษย์รู้จักหาความรื่นรมย์ด้วยการปลูกต้นไม้ ทำสวนดอกไม้ นำดอกไม้ไปบูชาประดับตกแต่ง ไม้ดอกไม้ประดับจึงให้คุณค่าแก่ชีวิตในอีกลักษณะหนึ่ง

ไม้ดอกไม้ประดับมีความสำคัญที่ดอก ดอกมีความงามชวนชม บางดอกเหมาะจะนำมาปักประดับแจกันในห้องนอนหรือนำมาจัดตกแต่งเพิ่มความงาม เช่น กุหลาบ เยอบีร่า เบญจมาศ กล้วยไม้ เป็นต้น บางดอกเหมาะจะปลูกไว้ดูกับต้น ปลูกเป็นประดับสวน ปลูกเป็นกระถาง หรือปลูกให้เลื้อยเลี้ยวรั้ว มีเฟื่องฟ้า ชบา พุทธรักษา ดอกเข็ม ดอกแก้ว ผกากรอง เป็นต้น ไม้ดอกไม้ประดับที่สุนทรีย์ภาพทางอารมณ์ด้วยรูปทรงและสีกลิ่นที่ชวนชื่นสนับรับกันเหมาะจะช่วยให้จิตใจสดชื่น งามตา อีกสีกลิ่นสวยสดช่วยเบิกโลกให้ดูสดใสอยู่ ดอกบางชนิดให้กลิ่นหอม น่าดมดม ชวนให้เคลิบเคลิ้มไปกับคุณสมบัติที่ธรรมชาติสร้างไว้

ส่วนไม้ประดับเป็นพรรณไม้ที่มีความงามอยู่ที่ช่อดอกของลำต้นและใบ บางชนิดมีรูปทรงของต้นหรือใบงามประหลาดชวนให้ตื่นตะลึงแปลกตา บางชนิดก็ตกแต่งด้วยสีแดง เหลือง ส้ม

⁽¹⁾ เรียงความชนะเลิศการประกวด รางวัลที่ 1 ประเภทประชาชนทั่วไป ในงานสัปดาห์ส่งเสริมการปลูกไม้ดอกและไม้ประดับเฉลิมพระเกียรติ 12 สิงหาคม 2535. จัดโดย กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

⁽²⁾ กรมการค้าภายใน ถ.มหาราช กท. 10200

บนใบสีเขียว มีทั้งใบเดี่ยวและใบคู่ บางชนิดสลับลดคล้ายดูวิจิตร ซึ่งออกแบบโดยธรรมชาติอย่างพิสดาร พรรณไม้ประดับนี้มี บอน เฟิน โกสน ปริก เป็นต้น

จากการที่ไม้ดอกไม้ประดับมีความงามเป็นคุณสมบัติเด่นนี้เอง จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของความสุภาพสันต์ สถานที่ใดประดับด้วยไม้ดอกไม้ประดับนั้นก็แลดูน่าอยู่ ผู้ป่วยเจ็บได้ชมดูดอกไม้ก็ช่วยให้สดชื่นเบิกบาน การแสดงความยินดีก็มีดอกไม้มอบแก่กัน ดอกไม้นั้นยังเป็นสื่อแสดงน้ำใจไมตรี เป็นเครื่องหมายแห่งความที่แสดงการสักการะ ใช้นบูชาพระโดยนำมาปักร้อยเป็นพุ่มมาลัย ถวายเป็นอามิสบูชา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเข้าพระราชหฤทัยอย่างลึกซึ้งถึงความสำคัญของพรรณไม้ที่มีต่อชีวิตและจิตใจของทุกคน น้ำพระราชหฤทัยที่ปรากฏในพระราชกรณียกิจ ส่วนหนึ่งจึงเกี่ยวข้องกับพรรณไม้ตั้งแต่ป่าไม้จนถึงไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งล้วนเป็นทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า พระองค์โปรดธรรมชาติทั้งดงาม ดังปรากฏพระฉายาลักษณ์โดยมากจะทรงฉายกลางหมู่แมกไม้ พระราชกรณียกิจตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม เช่น ขณะโดยเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แปรพระราชทานไปประทับ ณ วังไกลกังวล หัวหิน ซึ่งสมัยนั้นยังเป็นป่าเขาอยู่มาก พระองค์จะทรงปิ่นเขา สรงน้ำทะเลและเสด็จพระราชดำเนินประพาสป่าพร้อมกับทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในหมู่บ้านห่างไกล พระตำหนักและพระราชนิเวศน์ในภาคต่าง ๆ ก็โปรดให้ประดับตกแต่งด้วยไม้ดอกไม้ประดับ ปลูกพรรณไม้นานาชนิด ทั้งไม้ไทยและไม้ต่างประเทศ บางต้นทรงปลูกเอง เช่น ต้นยางนาในพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นำมาปลูกเพื่อทดลองศึกษาวิจัย ก็ทรงปลูกไว้จำนวนหนึ่งเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2504 ครั้นล่วงถึงปัจจุบัน ต้นยางนาที่ทรงปลูกไว้ครั้งนั้นได้เติบโตกลายเป็นสวนป่าอย่างอันร่มรื่นประดับพระตำหนัก ส่วนพระตำหนักอื่น เช่น พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ซึ่งปลูกพรรณไม้ต่าง ๆ มากที่สุดแห่งหนึ่ง มีทั้งดอกไม้ไทยและต่างประเทศ ก็ทรงปลูกดอกไม้ไว้จำนวนหนึ่งด้วย เมื่อถึงฤดูหนาวดอกไม้ที่นี้จะบานสะพรั่ง ส่งกลิ่นหอมอบอวลไปทั่ว พระองค์โปรดดอกไม้ที่นี้มาก ถึงกับโปรดให้แต่งเนื้อเพลงชมภูพิงค์ ใช้ทำนองเพลงพระราชนิพนธ์ (สำนักงานเอกลักษณ์ของชาติ 2528)

ท่านผู้หญิง หม่อมหลวงฉวีรัตน์ บุนนาค เคยเล่าพระราชจริยวัตรในสมเด็จพระบรมราชินีนาถไว้ว่า โปรดดอกไม้หลาย

และดอกไม้ทุกชนิดที่มีกลิ่นหอม โปรดที่จะทรงพระดำเนินลงบริเวณพระราชอุทยานโดยรอบพระตำหนัก บางครั้งทรงทำสวนและรดน้ำต้นไม้ด้วยพระองค์เอง นอกจากนี้ ยังโปรดการจัดแต่งพระตำหนักให้งดงาม

“ในห้วงกุหลาบชั้นล่างของพระตำหนัก ห้องนี้ได้รับการปรับปรุงตกแต่งภายในใหม่ให้มีสีชมพูเป็นส่วนใหญ่ ตั้งแต่ทรมปูห้องจนถึงม่านประตู หมอนอิง และเบาะเก้าอี้ ซึ่งทำด้วยผ้าไหมเนื้อดี บนโต๊ะทรงพระอักษรมีแจกันปักดอกกุหลาบสีชมพูเป็นประจำ” (ท่านผู้หญิงหม่อมหลวงฉวีรัตน์ 2514 ก.)

ส่วนสถานที่สำหรับใช้รับรองพระราชอาคันตุกะนั้น ก็โปรดให้ตกแต่งงดงามให้อวดชาวต่างประเทศได้

“ทั้งสองพระองค์ต้องทรงเตรียมมหาสถานที่สำหรับใช้รับรองให้เหมาะสม ได้ทรงเลือกพระที่นั่งบรมพิมานในพระบรมมหาราชวังเป็นที่พักรับรองภายในพระนคร สำหรับในต่างจังหวัด พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ขึ้นที่บนยอดเขาในจังหวัดเชียงใหม่ สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงเอาพระธรรมาดั่งพระตำแหน่งภายในและบริเวณสวนดอกไม้ให้สวยงามเหมาะที่จะอวดชาวต่างประเทศ” (ท่านผู้หญิงหม่อมหลวงฉวีรัตน์ 2514. ข.)

สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชหฤทัยที่สอดคล้องกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อ พ.ศ. 2508 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มทดลองโครงการในที่ดินส่วนพระองค์บริเวณอ่าวหาดทรายใหญ่ เขาเต่า อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีพระราชดำริให้จัดตั้งฟาร์มทดลองเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ สมเด็จพระบรมราชินีนาถได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปลูกต้นไม้บริเวณพื้นที่ราบ ณ หาดทรายใหญ่ด้วยพระองค์เองจำนวนหนึ่ง ประกอบด้วย ต้นแค ต้นขี้เหล็ก ต้นกระถินณรงค์ เป็นต้น ต่อมาได้ทรงปิ่นเขาสำรวจพื้นที่โดยรอบ และโปรดให้ปลูกต้นไม้เพิ่มบนเขาด้วย

ครั้นถึง พ.ศ. 2526 สมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ ได้ขอพระราชทานหาดทรายใหญ่เพื่อใช้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้งเป็นสวนป่าหาดทรายใหญ่ โปรดให้ปลูกพรรณไม้ต่าง ๆ ทั้งไม้ยืนต้น ไม้โตเร็ว ไม้เศรษฐกิจ และไม้ผล ประกอบด้วย มะขาม มะม่วงพันธุ์ต่าง ๆ มะม่วงหิมพานต์ ส่วนบริเวณพื้นที่โดยรอบก็โปรดให้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ จัดทำ

เป็นส่วนหย่อมดงาม ปลุกต้นตะแบก หางนกยูง ราชพฤกษ์ ชมพูพันธุ์ ด้านภูเขาที่โอบล้อมเป็นปราการธรรมชาติด้านหลัง ก็เขียวชอุ่มด้วยพรรณไม้ป่าที่โปรดให้อนุรักษ์ไว้ มีต้นจันทน์ผา เสมหิพย์ เป็นต้น นอกจากนี้ โปรดให้จัดตั้งสวนสัตว์เลี้ยงและ สัตว์ป่าหายาก มี ไก่ฟ้า นกยูง ชะนี เสือปลา กวาง เก้ง กระเจิง และจัดสวนน้ำเล็ก ๆ เคยขุดตุน้ำลดเลี้ยวไปตามสั่มทุมพุ่มไม้เพื่อ เป็นที่อยู่ของนกยาง นกกานับัว และนกน้ำชนิดต่าง ๆ ด้านสัตว์ทะเล ก็เลี้ยงปลาเก๋า ปลากระพงขาว ปลาสวยงาม เต่ากระ เป็นต้น

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ยังทรงมีน้ำพระราช- หฤทัยเมตตาแก่สมาคม องค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรงสนับสนุนกิจกรรมด้านพรรณไม้ ที่สมาคมและองค์การต่าง ๆ จัดขึ้น เช่น สมเด็จพระราชดำเนิน ในงานประกวดพฤกษชาติประจำปี ซึ่งสมาคมพฤกษชาติแห่ง- ประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จัดขึ้น ทรงรับมูลนิธิ คู่คุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยไว้ในพระบรม- ราชูปถัมภ์ ซึ่งมูลนิธินี้มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างความ ตื่นตัวให้ประชาชนทุกระดับในประเทศหันมามองเห็นคุณค่า ของการอนุรักษ์ว่ามีผลโดยตรงต่อชีวิตของทุกคน พระองค์ ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระราชดำริสำคัญ แก่มูลนิธิให้สร้างเสริมให้ประชาชนมองเห็นความสำคัญของ ป่าไม้และสัตว์ป่า โดยให้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ แต่การอนุรักษ์ ต้องไม่ไปขัดขวางการใช้ประโยชน์และการพัฒนา ควรจัดการ อนุรักษ์และพัฒนาโดยคำนึงด้านการใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาวด้วย

นอกจากทรงสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ในการเสด็จ พระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ หากเป็น งานเกี่ยวข้องกับต้นไม้ ก็จะทรงปลุกต้นไม้ไว้เป็นอนุสรณ์ด้วย และเมื่อครั้งกรมธนารักษ์ได้ขอพระราชทานซื้อสวนสาธารณะ ซึ่งจัดตั้งขึ้นบริเวณที่ตั้งกรมอุตุนิยมวิทยาเดิม ก็ทรงมีพระมหา- กรุณาธิคุณพระราชทานชื่อว่า “อุทยานเบญจสิริ” อันมีความหมาย ว่าอุทยานสิริหารอบ

น้ำพระราชหฤทัยในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มิได้มีเฉพาะกับราษฎรเท่านั้น แต่ยังทรงมีพระเมตตาเผื่อแผ่ กว้างไกลไปถึงพรรณไม้และสัตว์ป่า อันเป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่ร่วมกัน ในสังคมธรรมชาติ ทรงทราบถึงผลกระทบของภัยธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวน ซึ่งส่งผลเสียหาย ต่อการดำเนินชีวิตของราษฎร มีสาเหตุเกิดจากป่าไม้ต้นน้ำ

ลำธารถูกทำลายไป พรรณไม้มีค่าต้องถูกทำลายไปหมดสิ้น สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย ถูกทำลายล้มตายและสูญพันธุ์ไปเป็น จำนวนไม่น้อย สภาพเช่นนี้หากไม่รีบแก้ไข ผลร้ายต่าง ๆ ก็จะ ตกอยู่แก่ประชาชนทั่วประเทศ จึงทรงสนองพระราชดำริพระบาท- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม โดยทรงริเริ่มโครงการ “ปาร์กน้ำ” ขึ้น ซึ่งเป็น โครงการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้โดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชน

โครงการปาร์กน้ำนี้ เกิดขึ้นจากแนวพระราชดำริว่าประชาชน เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติต้องไม่ทำลายธรรมชาติต้องให้ประชาชน เข้าใจในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ให้เกิดความรู้สึกรักป่า โดยเข้าไปอยู่อาศัยในป่า ช่วยกันปลูกป่าดูแลรักษาป่า และรู้จัก ใช้ประโยชน์จากป่าโดยมิต้องทำลายป่า ซึ่งจะเป็แนวทางการพัฒนา ทรัพยากรแบบยั่งยืน ทรงริเริ่มจัดทำโครงการทดลองเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2525 ที่บ้านถ้ำตัว อำเภอสองดาว จังหวัด สกลนคร โดยทรงนำข้าราชการและราษฎรปลูกป่า ประกอบด้วย ไม้แดง ไม้ประดู่ กระถินณรงค์และยูคาลิปตัส ประมาณ 100 ต้น ในพื้นที่ 1 ไร่ และทรงเช่าที่ดินราษฎรซึ่งทิ้งไว้รกร้างว่างเปล่า ไม่สามารถทำประโยชน์ เนื่องจากขาดความอุดมสมบูรณ์ จัดตั้ง เป็นหมู่บ้านปาร์กน้ำขึ้นและคัดเลือกราษฎรที่ยากจนมากจำนวน 13 ครอบครัวเข้าอยู่อาศัยในโครงการ จัดที่ดินให้ครอบครัวละ 3-5 ไร่ สร้างที่พักและปลูกพืชสำหรับดำรงชีพ เช่น พืชสวนครัว ผลไม้ ปลูกไม้โตเร็วใช้ทำฟืน พระราชทานสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น เช่น ฉางข้าว เรือนเพาะชำ เล้าไก่ บ่อน้ำ และ พระราชทานเงินเดือนให้อีกเดือนละ 1,500 บาท แล้วมอบหน้าที่ ให้ดูแลรักษาป่าไม้ที่ยังคงเหลืออยู่ในพื้นที่ และปลูกป่าไม้เนื้อแข็ง เพิ่มเติมต่อไป

“ข้าพเจ้ามีความภูมิใจในทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และ สัตว์ป่าของไทยมาก ข้าพเจ้าเห็นว่าเราควรจะใช้ทรัพยากร ธรรมชาติเหล่านี้อย่างระมัดระวัง และทะนุบำรุงให้คงอยู่ตลอดไป มิให้ประวัติศาสตร์จารึกได้ว่า ทรัพยากรเหล่านี้ถูกทำลายหมด สิ้นไปในระยะเวลาอันสั้นแค่อายุของเรา” (คณิดา 2529)

พระราชดำรัสในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถนี้ จะเป็นสิ่งเตือนใจให้ประชาชนชาวไทยทุกคนได้ตระหนักในความ สำคัญของทรัพยากรของชาติซึ่งจะต้องร่วมกันอนุรักษ์ไว้ และ ในวโรกาสอันเป็นมงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ

พ.ศ. 2535 นี้ สมควรที่ประชาชนชาวไทยทุกคนได้น้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่ทรงบำกั้นทุ่งเทพทั้งพระวรกาย พระราชหฤทัย และพระราชทรัพย์ ในการประกอบพระราชกรณียกิจอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยหันมาให้ความสนใจกับต้นไม้เพื่อดำเนินตามรอยเบื้องพระยุคลบาท และช่วยกันปลูกต้นไม้ ทั้งไม้ยืนต้น ไม้ดอกไม้ประดับให้เขียวชอุ่มไปทั่วประเทศถวายเป็นราชสักการะ ให้ได้ชื่อว่าคนไทยมีจิตใจรักต้นไม้ โดยร่วมมือกันทุกฝ่าย ทั้งรัฐบาล องค์กรเอกชน และประชาชนทุกคน

ในส่วนรัฐบาลและองค์กรเอกชนนั้น ควรเริ่มด้วยการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ป่าไม้อย่างจริงจัง การอุทิศสถานที่จัดสร้างสวนสาธารณะให้มากขึ้น ปรับปรุงสวนสาธารณะที่มีอยู่แล้วให้ใช้พักผ่อนหย่อนใจได้อย่างแท้จริง ปลูกต้นไม้ตามสถานที่ราชการ ที่ทำงาน ที่สาธารณะ วัด ให้ร่มรื่น สง่างาม และควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมปลูกต้นไม้ ให้บริการพันธุ์กล้าไม้ ถ่ายทอดความรู้ การเพาะขยายพันธุ์ไม้ โดยดำเนินการ

อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนดูแลการพรรณไม้ และวัสดุอุปกรณ์การเกษตรให้อยู่ในระดับอันสมควร

ในส่วนประชาชนทั่วไปนั้น ผู้อยู่ใกล้ชิดกับป่าควรดูแลรักษาป่า โดยเข้าป่าเพื่อการพักผ่อนมิใช่เพื่อไปตัดไม้ทำลายป่า ส่วนประชาชนในเขตเมืองควรช่วยกันดูแลรักษาต้นไม้ตามสถานที่สาธารณะไม่ทำลายต้นไม้ และช่วยกันปลูกต้นไม้ให้มากขึ้น ประดับตกแต่งอาคารบ้านเรือนด้วยไม้ดอกไม้ประดับสร้างนิสัยให้รักต้นไม้ ให้เวลาแก่ต้นไม้ และสอนบุตรหลานให้รักต้นไม้

หากทุกฝ่ายได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังแล้ว ประเทศไทยของเราก็จะเขียวชอุ่มด้วยพรรณไม้นานาชนิดอย่างแน่นอน ซึ่งจะเป็นการสนองน้ำพระราชหฤทัยในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ผู้ทรงเปี่ยมด้วยพระมหากรุณาธิคุณต่อพสกนิกรทุกคน

ต้นไม้เป็นเพื่อนชีวิต อย่าคิดทำลาย ช่วยกันปลูกขยายทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- คณิดา เลขะกุล. 2529. เสียงนกยูงมันร้องที่หาดทรายใหญ่. อนุสาร. อ.ส.ท. 27(1) : 15.
- ท่านผู้หญิง หม่อมหลวง มณีรัตน์ บุญนา. 2514 ก. พระราชกรณียกิจ และพระราชจริยาวัตรของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในพระบรมราชจักรีวงศ์. โรงพิมพ์เสาวภาค. พระนคร. หน้า 659.
- ท่านผู้หญิงหม่อมหลวง มณีรัตน์ บุญนา. 2514 ข. พระราชกรณียกิจ

- และพระราชจริยาวัตรของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ในพระบรมจักรีวงศ์. โรงพิมพ์เสาวภาค. พระนคร. หน้า 661.
- สำนักพระราชวัง. 2534. 30 ปี ปาเยาในสวนจิตรลดา. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด. กรุงเทพฯ. 24 หน้า
- สำนักงานเอกลักษณ์ของชาติ. 2528. บทวิทยุอยู่อย่างไทยพุทธศักราช 2526-2527. สำนักพิมพ์ประกายพริก กรุงเทพฯ. หน้า 70.